

DET BLÆSER I UDKANTSDANMARK

Der er et markant sammenfald mellem de områder, hvor det blæser mest, og de områder, der har de største udviklingsmæssige udfordringer, ofte kaldet 'den rådne banan'. Der ligger derfor et meget stort potentiale i at sikre, at overskuddet fra el produktionen kan bidrage til lokal jobskabelse, innovation og udvikling i landets udkantskommuner.

Af Kasper Brejnholt Bak

Styrkelsen af det lokale ejerskab til vindmøller i udkantsområderne vil kunne tilbyde en række fordele både for områdernes udvikling og for realiseringen af de nationale målsætninger for udbygning med vindenergi.

Det fremgår af en rapport udført af Rambøll for Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi, som blev præsenteret og overrakt den 4. februar, til ministeren for By, Bolig og Landdistrikter, Carsten Hansen. Rapporten viser med udgangspunkt i tre konkrete eksempler, hvordan lokalt ejerskab

fremmer lokal accept af vindmølleprojekterne, samtidig med, at de skaber økonomisk udvikling i områderne.

Ministeren er positiv

Minister for By, Bolig og Landdistrikter Carsten Hansen, har taget positivt imod rapporten.

"Jeg vil godt takke Nordisk Folkecenter for at gå meget aktivt ind i arbejdet med at få etableret flere vindmøller i Danmark. Rapporten giver en række spændende bud på, hvordan man kan sikre lokal opbakning i landdistrikterne til opsætning af vindmøller. Det er et vigtigt bidrag til arbejdet på vindmølleområdet", udtaler han.

Ministeren har nu videresendt rapporten til klima- og energiministeren med henblik på fælles drøftelser af rapportens anbefalinger.

Landsplanmæssige perspektiver

Regeringen har med Energiforliget af marts 2012 vedtaget, at 50% af den danske el-produktion skal stamme fra vindmøller i 2020. Frem imod 2020 skal der således opstilles 1800 MW vindenergi på land, 500 MW kystnære og 1000 MW offshore vindmøller, hvilket betyder, at en væsentlig del af vindmølleudbygningen skal ske på land. Dette

◀ *Rapporten overrækkes til Carsten Hansen*

har skabt et forøget fokus på mulige placeringer af vindmøller på land samt de barrierer, der kan være for en succesfuld implementering af vindmølleprojekter.

Der er et markant sammenfald mellem udkantsområderne i Danmark, ofte kaldet "Den rådne banan", og de egne, hvor det blæser mest. Derfor er der et stort landspolitisk potentiale i en kobling af energipolitik, landsplanlægning og udvikling af landdistrikterne ved at sikre, at overskuddet fra elproduktionen kan bidrage til jobskabelse, innovation og udvikling i landets udkantskommuner.

Hvorfor lokalt ejerskab?

Da bopælspligten blev ophævet i 1998 betød det, at vindmølleejere og investorer kan være bosiddende langt fra det lokalsamfund, hvor møllerne rejses, i princippet i skattely på Cayman Islands eller andre steder. Det betyder, at værdien af vinden, som er en af de få unikke ressourcer i udkantsområderne, reelt ofte drænes ud af lokalområderne, mens de lokale borgere må leve med de gener, der kan være forbundet med møllerne. Det har skabt en situation, hvor der næsten pr. automatik er lokal modstand, når

det overvejes at etablere vindmøller, og der findes i dag op imod 200 lokalgrupper imod vindmøller på landsplan.

Ved at værdisætte vindressourcerne som en lokal ressource, der kan aktiveres som mulig løftestang for lokal udvikling, er der mulighed for at skabe en større grad af balance imellem de danske kommuner. Lokalt ejerskab til vindmøller i udkantskommuner med stor vindressource har en række fordele, som er af landsplanmæssig interesse:

1. Ved at sikre et lokalt ejerskab, øges den lokale accept af vindmøller, og i stedet for protester vil man kunne opleve et aktivt initiativ fra en bredere kreds af lokale medspillere.
2. Regeringens mål om en forøget vindmøllekapacitet på 1800 MW på land kan således nemmere realiseres med en tilstrækkelig lokal opbakning, hvor alternativet ville være havvindmøller, der er en langt dyrere løsning.
3. Ved at sikre at overskuddet fra el-produktion aktiveres lokalt kan der skabes grundlag for en styrket udvikling i udkantsområderne i Danmark.

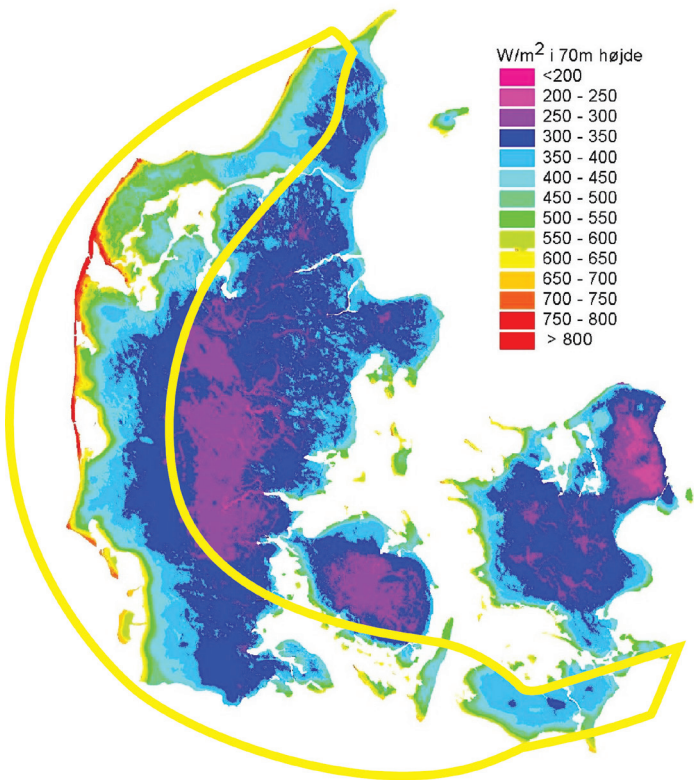
4. Vindmøllerne placeres, hvor de har den største effekt, så der produceres mest mulig energi i forhold til den samfundsmæssige investering i vindmøller.

Kommunernes nye rolle

Planlægning af vindmøller på land er et kommunalt ansvar, og mange kommuner har meldt sig på banen som aktive medspillere i en grøn omstilling af det danske samfund.

Nogle har tilmed formuleret klimapolitikker med mål om fremtidig CO₂ neutralitet, og de fleste danske kommuner har herudover indgået en aftale med Danmarks Naturfredningsforening om at blive såkaldt Klimakommune.

Energi fra vindmøller vil spille en væsentlig rolle i opfyldelsen af disse kommunale ambitioner, hvilket også har givet vindmølleplanlægningen et fornyet fokus. Rapporten bidrager med anbefalinger til, hvordan kommunerne vil kunne spille en endnu mere aktiv rolle, også som initiativtager, facilitator og ejer af vindmølleprojekter, hvor overskuddet kan gavne den kommunale økonomi samtidig med, at det kommunale CO₂-regnskab forbedres.

▲ Der er et interessant sammenfald imellem udkantsområder i Danmark med udviklingsmæssige udfordringer, ofte betegnet "Den rødne banan", og de egne hvor der er den største vindressource.

Planloven er fornylig ændret, så det nu er muligt at indarbejde formål om klimatilpasning og forebyggelse af forurening i formålsbestemmelsen i lokalplaner, og det er dermed muligt fremadrettet at stille krav, begrundet i klimaforhold for nybyggeri og renoveringer.

Der er med andre ord lagt op til, at kommunerne kan komme til at spille en langt mere aktiv rolle i en bæredygtig omstilling på energiområdet.

Stort økonomisk potentiale

Med samlet 1800MW ny vindenergi, sandsynligvis fordelt på 600-800 møller, er der et bety-

deligt potentiale for at skabe varige indtægter i landets udkantsområder. Selv med et forsigtigt skøn, hvor der også vil være andre aktører, vil de lokale ejerskaber kunne skabe et årligt overskud på ikke under 500 mio. kroner, der vil kunne medvirke til at fastholde eller skabe en lokal udvikling i udkantsområder.

3 gode eksempler

Rapporten beskriver 3 eksempler på lokale ejerskabsformer, som allerede har været anvendt rundt omkring i landet. Projekterne medvirker til at styrke en lokal udvikling både økonomisk, kulturelt og beskæftigelsesmæssigt. Herunder resumeres hovedindhold i de 3 ejerskabsformer, de konkrete eksempler, de muligheder som allerede

findes i forbindelse med de forskellige ejerskabsformer og nogle af rapportens anbefalinger i relation til disse. Det er et lovkrav, at mindst 20% af ejerskabet af et vindmølleprojekt skal tilbydes til borgere i lokalsamfundet. I eksemplerne har også de resterende 80 % lokalt ejerskab.

1. Erhvervsdrivende fonde

Case: I Hvide Sande rummer havnen og turismen de største potentialer for lokal udvikling. Gennem stiftelsen af en erhvervsdrivende fond er der skabt et ejerskab til 3 lokale møller, som sikrer et løbende tilskud til udvikling af de potentialer, der ligger i lokalområdet. Havnen, som ejer vindmøl-

legrundene ydes årligt en lejeindtægt på 4,8 mio. kr., og samtidig giver vindmøllerne et overskud, som i henhold til fondens formål skal anvendes til at understøtte udviklingen af Hvide Sande Havn og turismen i Hvide Sande gennem produktion af vedvarende energi.

Det har været muligt at opnå lån til møllerne med sikkerhed i møllerne, og møllerne forventes tilbagebetalt på 5 år på grund af de meget gunstige vindforhold.

I Danmark findes der som noget ret unikt en lang række lokale foreninger med forskellige formål; idrætsforeninger, teaterforeninger, borgerforeninger, fagforeninger, turistforeninger, erhvervsudviklingsforeninger, handelstandsforeninger, landbrugsforeninger mv. Disse vil kunne have en interesse i at gå ind i et fondsejet vindmølleprojekt, hvis fondens formål og overskudsanvendelse formuleres, så der er et sammenfald med foreningernes interesser. Da foreningslivet er en central del af den danske kultur, ikke mindst i såkaldte udkantsområder, vil lokale foreningers deltagelse i vindmølleprojekter kunne bidrage til udvikling af kultur-, idræts- og erhvervsliv, samtidig med at der sikres lokal accept af vindmølleprojekter.

Muligheden for erhvervsdrivende fonde er ikke særlig kendt i forbindelse med etablering og ejerskab af vindmøller, så man kan komme langt med en solid formidlingsindsats overfor forsyningselskaber, foreninger m.m. omkring potentialerne i disse.

Hvis en kommune i dag ønsker at være medstifter af en erhvervsdrivende fond, skal det være indenfor kommunalfuldmagtens rammer, og fondens formål skal dermed være i en almen kommunal interesse. En præcisering af hvad der kan være i almen kommunal interesse vil således kunne fremme muligheden for kommunernes deltagelse i erhvervsdrivende fonde, eksempelvis sammen med lokale foreninger.

2. Kommunalt ejerskab

Case: Samsø Kommune ejer 5 møller i havvindmølleparken Paludans Flak, og overskuddet herfra har været anvendt til at medfinansiere EU projekter, starte nye projekter og etablere Samsø Energiakademi, uden at der er sket en modregning i bloktilskuddet.

Gennem en aktiv involvering og kommunalt ejerskab af vindmøller, har kommunen således kunnet fungere som katalysator for en lokal udvikling, baseret på bæredygtig energi. På otte år har diverse puljer, styrelser, borgere, erhvervsdrivende, EU samt kommunen investeret næsten 500 mio. i vedvarende energi på Samsø.

Mange kommuner er interesserede, men der er kun få eksempler på, at kommunerne fører en aktiv vindmøllepolitik, hvor de også er initiativtager til nye vindmølleprojekter. Kommunerne vil kunne spille en langt mere aktiv rolle også som initiativtager og medejer f.eks. gennem et A/S eller Aps.

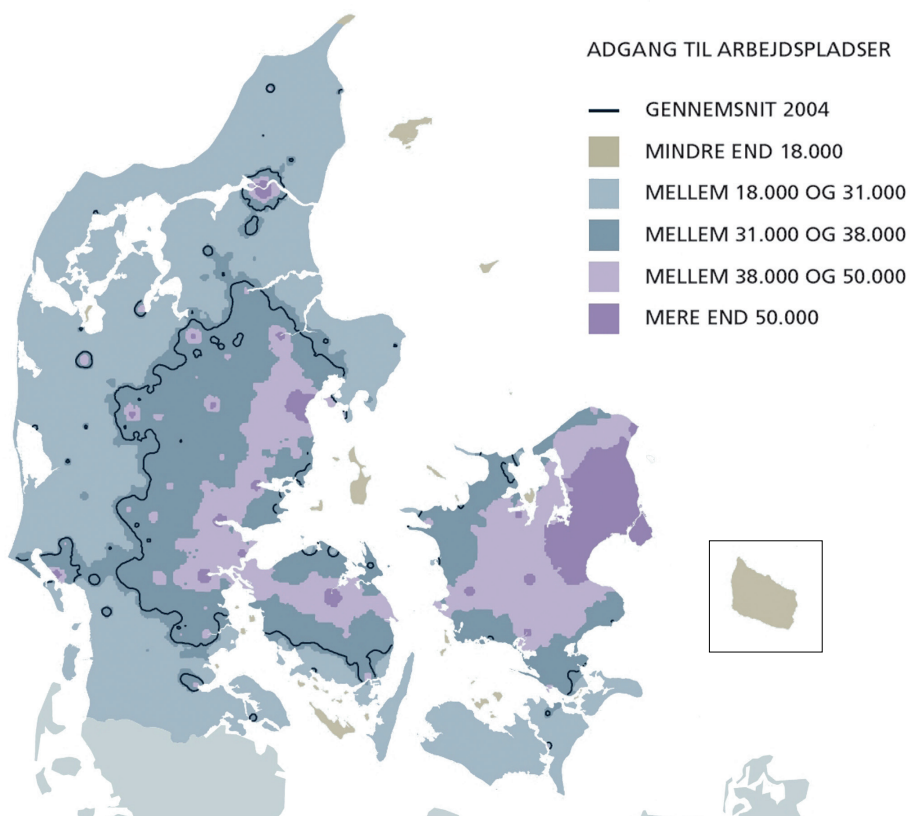
Overskud fra kommunal vindmølle drift kan enten anvendes indenfor "tilknyttet virksomhed" eller

indtægtsføres med en delvis modregning i bloktilskuddet på 40 eller 60 %.

Uanset den delvise modregning i bloktilskuddet ligger der et potentiale for kommunerne i kommunalt ejerskab af vindmøller, men hvis vindmølleenergien for alvor skal kunne fremme lokal udvikling, skal der ske en præcisering af, hvad der kan ligge indenfor "tilknyttet virksomhed", hvor der ikke sker en modregning i bloktilskuddet.

Hvis der kan opnås enighed om at betragte en grøn omstilling af den kommunale drift som "tilknyttet virksomhed", vil overskuddet eksempelvis kunne anvendes i forbindelse med energirenovierung af den kommunale bygningsmasse, hvilket både vil fremme lokal beskæftigelse og reducere de kommunale CO₂ udledninger.

Endelig kan det overvejes, om kommunerne individuelt skal kunne beslutte, at man ønsker at

▲ En af de største udfordringer i udkantsområderne i Danmark er manglen på arbejdspladser.

skærpe kravene om lokalt medejerskab til nye vindmølleprojekter.

3. Vindmøllelaug

Case: Nørre Nissum Bredning: Ejerskabet til det nye vindmølleprojekt i den vestlige del af Nissum Bredning planlægges at blive fordelt omtrent ligeligt mellem det lokale energiforsyningselskab Nordvestjysk Elforsyning A.m.b.a. (NOE) og Nørre Nissum Vindmøllelaug I/S, hvis deltagere skal være bosiddende i Lemvig Kommune. Såfremt virksomheder deltager i Nørre Nissum Vindmøllelaug I/S, skal de ligeledes være bosiddende i Lemvig Kommune, således at beskatningen af overskud sker i den kommune, hvor vindmøllerne opstilles.

VE-lovens § 14, der sikrer lokale borgere en forfølsret til minimum 20 % af et vindmølleprojekt, sikrer et vist lokalt privat ejerskab til alle vindmølleprojekter på land, men som i dette tilfælde kan andelen være større og i nogle tilfælde er den 100 %.

Det lokale private ejerskab organiseres typisk i et interessentskab, også kaldet et vindmøllelaug, hvor overskuddet fra driften af vindmøllerne fordeles i henhold til den enkeltes ejerandel i interessentskabet. I forhold til at opnå den ønskede lokale accept og udvikling bør det være en bred gruppe af lokale beboere, som får glæde af overskuddet fra vindmøllerne.

Det er en udbredt misforståelse, at vindmøller er blevet så store og dyre, at det ikke er muligt at etablere vindmølleprojekter gennem vindmøllelaug udover de 20%, der er fastlagt i VE-loven. Eksemplet fra Nørre Nisum Bredning viser, at hvis blot vindressourcen, og dermed økonomien, er tilstrækkeligt god, er det muligt at rejse flere hundrede millioner kroner blandt lokale borgere.

Kommuner med en stor vindressource vil kunne spille en ny og mere aktiv rolle, hvor de både fungerer som inspirator og facilitator i samspil med øvrige rådgivere i forbindelse med etablering af lokale vindmøllelaug. Her vil de i en åben proces

kunne beskrive de potentialer, der kan være for at skabe lokale indtægter gennem etablering af vindmøller og de overordnede bindinger, der er i forbindelse med vindmølleplanlægning. Når der lokalt er opnået enighed om principperne for etablering af vindmølleprojekter, vil kommunen så efterfølgende kunne varetage sin traditionelle rolle som planmyndighed, blot med den forskel, at lokalbefolkningen er initiativtagere i stedet for protestbevægelse i relation til vindmølleprojektet.

Disse ejerskabsmodeller kan kombineres afhængig af de lokale forhold, behov og målsætninger.

Initiativet kan komme fra mange forskellige lokale interessenter, og det kan således både være kommunen, et forsyningsselskab, en forening eller lokale beboere, der tager initiativ til etablering af vindmøller i et lokalområde.

Nye arbejdspladser og forbedret lokaløkonomi

Med henblik på at fremme beskæftigelsen i ud-

kantsområderne mest muligt, er det vigtigt, at overskuddet fra el produktionen af vedvarende energi bidrager til innovation og udvikling indenfor andre områder, hvor udkantskommunerne i forvejen har særlig gode forudsætninger. I rapporten beskrives hvordan der med et strategisk fokus på at udnytte overskuddet fra el-produktionen til lokale udviklingsprojekter, vil kunne skabes nye arbejdspladser indenfor eksempelvis landbrug, turisme, maritime erhverv, byggesektor og handelsliv, afhængig af de lokale potentialer og behov. Rapporten peger ligeledes på placeringsmuligheder med særlige potentialer, herunder havne, områder med industrielle anlæg, langs motorveje og jernbaner m.v. Samtidig er det naturligvis vigtigt, at vindmøller ikke placeres i områder med store rekreative kvaliteter, så de potentialer man ønsker at styrke indenfor eksempelvis turisme eller bosætning, ikke forringes gennem opstilling af møllerne.

Den måde som overskuddet kan aktiveres til udvikling af lokalområderne vil være forskellig,

afhængig af hvilken ejerskabskonstruktion man vælger i forbindelse med etablering af nye vindmøller. Kommunereenes økonomi kan enten forbedres gennem direkte indtægter eller indirekte, ved at flere er i arbejde, og at overskuddet beskattes lokalt, ligesom kommunalt ejerskab giver mulighed for at anvende overskuddet til igangsætning af andre energirelaterede aktiviteter. Erhvervsdrivende fonde kan som illustreret i Hvide Sande eksemplet bidrage til at udvikle turisme og havnedrift, ligesom det i bredere forstand vil kunne bidrage til at understøtte og udvikle det lokale forenings-, idræts-, og kulturliv. Private indtægter gennem vindmøllelaug vil indirekte kunne styrke beskæftigelsen inden for handel og håndværk ved at folk får en større købekraft.

Formidling og handling

Den overordnede pointe i rapporten er, at kommuner og andre lokale aktører i udkantsområderne

bør udnytte potentialet i den unikke ressource, som knytter sig til vindenergien, så etableringen af vindmøller også kommer lokalsamfundene til gode.

Staten og kommunerne bør gå sammen omkring præcisering af rammerne, og så vurderes det, at kommunerne vil være både villige og de mest oplagte som tovholder, initiativtager og facilitator i den efterfølgende realisering.

Formidling af eksisterende muligheder er naturligvis vigtig, da kommuner, forsyningsselskaber, foreninger, lokalsamfund og borgere ofte ikke er opmærksomme på de store økonomiske potentialer, der kan være i etablering af vindmøller i områder med en stor vindressource.

Det er ligeledes ikke alment kendt, at lånemarkedet for vindmøller er ret velfungerende. Der er

en relativt kort tilbagebetalingstid, og der kan tilknyttes forsikringer om minimumsproduktion, som gør vindmøller til en meget sikker investering. Lån kan således ofte blot optages med vindmøllerne som sikkerhed, hvilket giver mulighed for mange ejerformer, og selv ret små initiativgrupper kan opnå lån ved gode placeringer.

Opfølgende konference

Den 18. april afholdes en opfølgende konference: 'Vindmøller som løftestang for lokal udvikling i udkantsområder' i Ringkøbing, hvor Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi og Rambøll vil præsentere rapporten og beskrive potentialerne i lokalt ejerskab af vindmøller i kommuner med en stor vindressource. Rapporten kan læses i sin helhed på:

<http://www.folkecenter.dk/dk/news/fc/vindmoeller-som-loeftestang/> ■

